

Tilburg University

Convergentie in het OESO-gebied

Meulendijks, P.J.F.G.

Published in:
Maandschrift Economie

Publication date:
1997

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Meulendijks, P. J. F. G. (1997). Convergentie in het OESO-gebied. *Maandschrift Economie*, 61(1), 79-86.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Convergentie in het OESO-gebied

DR. PIETER J.F.G. MEULENDIJKS

Inleiding

Zoals vorig jaar al werd verwacht, heeft het economisch herstel in 1996 met 2,4% BNP-groei zich over de volle breedte van het OESO-gebied voortgezet en zal zich in de komende tijd naar verwachting ook kunnen handhaven. Echter, volgens de gegevens in de laatste editie van de 'OECD Economic Outlook' waren de groeiprestaties van EU-landen als Duitsland, Frankrijk, Italië, maar ook van België in het vorige jaar ver beneden de maat.¹ Nederland leverde met 2,7% BNP-groei een boven-gemiddelde prestatie. Het Verenigd Koninkrijk met 2,4%, de Verenigde Staten eveneens met 2,4% en Japan zelfs met 3,6% speelden een voortrekkersrol in de OESO-economie. De voornaamste factoren die voor het succes van de OESO-regio als geheel zorgdragen zijn de lage intrestvoeten en inflatiegraden alsmede een sterke wereldhandelsgroei en de wereldwijde beweging naar meer realistische wisselkoersverhoudingen. De korte- en lange-termijn rentevoeten zijn (in Japan historisch) laag geworden tengevolge van de inflatiereductie, dalende begrotingstekorten en afnemende relatieve overheidsschuldposities. Hoewel aan de (vorig jaar hier besproken) blijvend grote begrotingstekorten al met veel succes is gesleuteld, met Japan als opvallende uitzondering, blijft de behoefte aan een neerwaartse herschikking van de te grote overheidsschuld voorlopig nog wel bestaan, niet in het minst vanwege de toenemende vergrijzingsproblematiek waarmee de meeste OESO-landen in de komende decennia te maken krijgen.²

In veel Europese landen stabiliseren de lange-termijn intrestvoeten zich niet alleen op lagere niveau's dan voorheen, maar convergeren tevens in ras tempo naar het Duitse lange-renteniveau, waardoor het vooruitzicht op handhaving van de wisselkoersstabiliteit in Europa, nu vooral belangrijk in het licht van de EMU-doelstelling, steeds aannemelijker wordt. In zoverre er nog sprake is van wisselkoersaanpassingen kunnen zij worden beschouwd als realistische herschikkingen met het oog op de onderliggende zogeheten economische 'fundamentals' van de diverse landen.

Meer vertrouwen en vooral meer winsten bij het bedrijfsleven deden in veel OESO-landen de investeringen sterk stijgen, in het bijzonder die in de VS, Japan en het Verenigd Koninkrijk. Een dergelijke investeringsgeneigdheid bleef in Duitsland, Frankrijk en Italië achterwege, maar wordt hier voor het nu lopende jaar alsnog verwacht.

Voor de periode 1997-1998 wordt een gemiddelde groei voorzien welke die van het

¹ OECD, Economic Outlook, nr.60, december 1996.

² Meulendijks, P.J.F.G., 'Blijvend optimisme in het OESO-gebied' en 'Het meest onbeheersbare wereldprobleem', Maandschrift Economie, Jaargang 60, nr. 1, 1996, blz. 83-89 respectievelijk blz. 1-4.

vorige jaar minstens evenaart. Dit leidt in de meeste landen van het OESO-gebied tot een hogere bezetting van de normale produktiecapaciteit en zelfs tot een overbezetting, met name in Nederland. Gemiddeld genomen wordt aan deze hogere bezettingsgraadsituatie slechts een marginale invloed toegekend op de verwachte inflatiegraad in de nabije toekomst.

Recente en verwachte groei binnen het OESO-gebied

Er is sprake van convergerende cyclische groeipatronen in het OESO-gebied. De groei in de Verenigde Staten blijft dit jaar en in 1998 gehandhaafd op ruim 2% terwijl de groeivoet van de Europese Unie, met een terugval in 1996 naar 1,6%, een opgaande beweging naar ongeveer 2,5% kent. In Japan is voor dit en het vorige jaar sprake van een spiegelbeeld van de Europese gang van zaken. Voor 1998 wordt evenwel verwacht dat beide regio's een verder oplopende groeivoet kunnen realiseren die zich significant boven die van de Verenigde Staten zal gaan bewegen (Zie tabel 1). Blijkbaar spelen de Noord-Amerikaanse regio en de EU/Japan-regio afwisselend de voortrekkersrol in de groeihandhaving van de totale OESO-regio en worden daarbij, zoals we nog zullen zien, vooral ondersteund door de Azië-regio.

TABEL 1 Groei van het reële BBP in het OESO-gebied
(jaarlijkse procentuele veranderingen)

Landen/Regio's	1994	1995	1996	1997	1998	1991- BBP aandeel in OESO-BBP-totaal
Verenigde Staten	3,5	2,0	2,4	2,2	2,0	36,36
Japan	0,5	0,9	3,6	1,6	3,7	14,56
Duitsland	2,9	1,9	1,1	2,2	2,6	8,34
Frankrijk	2,8	2,2	1,3	2,5	2,6	6,37
Italië	2,1	3,0	0,8	1,2	2,1	5,97
Verenigd Koninkrijk	3,8	2,4	2,4	3,3	3,0	5,54
Canada	4,1	2,3	1,5	3,3	3,3	3,21
België	2,3	1,9	1,3	2,2	2,6	1,06
Nederland	3,4	2,1	2,7	2,7	3,0	1,52
EU	2,9	2,5	1,6	2,4	2,7	36,15
Totaal OESO	2,7	2,0	2,4	2,4	2,7	100

Bron: OECD, Economic Outlook, 60, december 1996.

Werkgelegenheidsontwikkelingen

Volgens tabel 2 was 1994 een omslagjaar van een negatieve naar een positieve werkgelegenheidsontwikkeling in de OESO-regio als geheel. Voor de EU-regio vond deze

omslag in 1995 plaats, maar België en Duitsland zullen pas dit jaar een positieve werkgelegenheidsontwikkeling meemaken. In het afgelopen jaar is in deze beide landen de werkgelegenheidsontwikkeling alleen maar verslechterd. Hierna zullen we zien dat het herstel van de werkgelegenheidsgroeivoet in 1994, weliswaar met een jaar vertraging, samengaat met een dalende werkloosheidsontwikkeling in het OESO-gebied. Beide herstelbewegingen corresponderen met die van het BBP en zetten zich dus de komende tijd voort, maar wel in dezelfde gematigde vorm als al jaren het geval is.

TABEL 2 Groei van de werkgelegenheid in het OESO-gebied
(jaarlijkse procentuele veranderingen met betrekking tot
de totale economie)

Landen/Regio's	1994	1995	1996	1997	1998	Werkgelegenheid 1993 (eenheden van 1000 personen)
Verenigde Staten	2,3	1,6	1,4	1,2	1,0	120259
Japan	0,1	0,1	0,6	1,1	1,0	64491
Duitsland	-0,7	-0,3	-0,9	0,2	0,7	35215
Frankrijk	0,1	0,9	0	0,3	0,8	22226
Italië	-1,7	-0,6	0,4	0,1	0,4	20467
Verenigd Koninkrijk	0,7	0,6	0,2	0,8	1,2	25397
Canada	2,1	1,6	1,4	1,9	2,0	13017
België	-0,7	0,4	-0,1	0,5	0,8	3713
Nederland	-0,1	2,4	1,9	1,8	1,9	5925
EU	-0,3	0,5	0,1	0,6	0,9	146007
Totaal OESO	0,8	0,9	0,8	1,1	1,1	416226

Bron: OECD, Economic Outlook, 60, december 1996.

Werkloosheidsontwikkelingen

Tabel 3 laat zien dat in de OESO-regio als geheel de werkloosheidsgraden historisch hoog blijven, maar de gemiddeld neerwaartse beweging (die in 1995 werd ingezet) zorgt de komende jaren, op weliswaar marginale wijze, voor percentages van onder de 8%. De werkloosheid in de Verenigde Staten beweegt zich rond een 'natuurlijk' werkloosheidspercentage van 5,5. In de Europese Unie, waar de werkloosheid een uitermate ernstig probleem blijft, stabiliseert de werkloosheid zich rond de 11%, dit ondanks de voortdurend reële arbeidskostenmatigingen per eenheid produkt en de afnemende onderbezetting van de normale productiecapaciteit. In Japan lijkt er langzamerhand sprake van een definitief verhoogd 'natuurlijk' werkloosheidspercentage op het niveau van ongeveer 3.

TABEL 3 Werkloosheidsgraden in het OESO-gebied
(nationale gegevens in procenten van de totale beroepsbevolking)

Landen/Regio's *	1994		1995		1996	1997	1998
Verenigde Staten	6,1	(6,0)	5,6	(5,5)	5,4	5,4	5,5
Japan	2,9	(2,9)	3,2	(3,1)	3,3	3,2	3,1
Duitsland	9,6	(8,4)	9,4	(8,2)	10,3	10,4	10,1
Frankrijk	12,3	(12,3)	11,7	(11,6)	12,4	12,5	12,1
Italië	11,3	(11,1)	12,0	(12,2)	12,2	12,2	11,8
Verenigd Koninkrijk	9,2	(9,6)	8,2	(8,7)	7,6	7,4	7,0
Canada	10,4	(10,3)	9,5	(9,5)	9,6	9,4	9,2
België	13,1	(9,6)	13,0	(8,5)	12,9	12,6	12,3
Nederland	7,6	(6,8)	7,1	(6,5)	6,6	6,2	5,8
EU	11,6	(11,4)	11,2	(11,0)	11,4	11,3	10,9
Totaal OESO	8,1	(7,9)	7,8	(7,5)	7,8	7,7	7,5

* De cijfers tussen haakjes betreffen gestandaardiseerde werkloosheidspercentages.
Bron: OECD, Economic Outlook, 60, december 1996.

Prijs- en arbeidskostenontwikkelingen

Voor het totale OESO-gebied stabiliseert de gemiddeld lage (produktieprijis-) inflatie zich op het niveau van 1,7% (exclusief de zeven lidlanden met gemiddelde inflatiegraden van 10% of hoger in de negentiger jaren). In de Europese Unie convergeert de produktieprijisstijging naar het niveau van 2%. De Verenigde Staten kent een marginale opwaartse druk boven deze 2% vanwege overbezettingstendenties, niet alleen op de goederenmarkt, maar evenzeer op de arbeidsmarkt. De Japanse produktieprijisontwikkeling blijft zich bewegen rond het nul-niveau.

Op de wat langere termijn correleert de consumentenprijisontwikkeling met de produktieprijisontwikkeling. Bij de dan redelijk stabiel blijvende bezettingsgraden zou een 'algemene' prijsinflatie grotendeels een kosteninflatie impliceren vanwege overmatige arbeidskosten- en/of grondstofprijisontwikkelingen. De recent gerealiseerde en nog verwachte grondstofprijisontwikkelingen zijn met stijgingen van 2 tot 1 procent zeer gematigd te noemen. Uit een vergelijking van de ontwikkelingen van de nominale arbeidskosten per eenheid produkt (Tabel 5) met de hierboven genoemde produktieprijisontwikkelingen alsmede met die van de consumentenprijisstijgingen (Tabel 4), valt voor de belangrijkste landen van de Oeso-regio (i.h.b. die van de EU) af te leiden dat zowel de reële als de nominale arbeidskostenontwikkeling per eenheid produkt niet 'overmatig' genoemd kunnen worden. Het zal dan ook niet verwonderlijk zijn dat de OESO-rekenaars spreken over 'an important element of the improving economic picture is that inflation is projected to remain low or to continue falling nearly everywhere'.

TABEL 4 Consumentenprijzen in het OESO-gebied
(jaarlijkse en niet voor seizoensinvloeden gecorrigeerde procentuele veranderingen)*

Landen/Regio's	Gemiddelde groeivoet					Actuele groeivoet	
	1974/ 1983	1983/ 1992	1993	1994	1995	12 mnd tot nov. 1996	6mnd tot nov. 1996
Verenigde Staten	8,1	3,9	3,0	2,6	2,8	3,3	1,3
Japan	6,0	1,8	1,2	0,7	-0,1	0,5	-0,2
Duitsland	4,5	2,2	4,5	2,7	1,8	1,4	0,2
Frankrijk	11,0	3,8	2,1	1,7	1,7	1,6	0,0
Italië	17,0	6,6	4,2	3,9	5,4	2,6	0,8
Verenigd Koninkrijk	13,3	5,6	1,6	2,5	3,4	2,7	0,7
Canada	9,3	4,2	1,8	0,2	2,2	2,0	0,8
België	7,5	3,0	2,8	2,4	1,5	2,4	1,1
Nederland	6,2	1,7	2,6	2,8	1,9	2,3	1,0
EU	11,4	4,9	3,6	3,0	3,1	2,2	0,5
Totaal OESO	10,7	6,8	4,3	4,3	5,5	4,7	1,8

* Bron: OECD, News Release, januari 1997.

TABEL 5 Arbeidskostenontwikkeling in het OESO-gebied
(jaarlijkse procentuele veranderingen van de nominale arbeidskosten per eenheid produkt)

Landen/Regio's	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Verenigde Staten	2,4	2,0	3,1	2,7	2,3	2,4
Japan	0,7	0,9	0,2	-1,8	1,0	-1,0
Duitsland	3,1	-0,3	0,9	0,6	0,6	0,8
Frankrijk	2,4	-1,5	0,6	1,3	-0,3	0,3
Italië	2,1	-1,2	2,0	3,9	3,5	1,4
Verenigd Koninkrijk	0,5	0,8	0,9	0,8	1,1	1,8
Canada	0,6	-0,5	0,6	3,0	1,3	1,3
België	3,7	-0,2	0,2	-0,2	0,8	0,6
Nederland	2,2	-1,1	1,4	-0,1	1,5	1,8

Bron: OECD, Economic Outlook, 60, december 1996.

Externe ontwikkelingen

De sterke stijging van de handelsstromen tussen de OESO-landen onderling, die in 1994 nog mede ten grondslag lag aan het toen optredende extravagante stijgingspercentage van de wereldhandel, is in 1995 weggeëbd. Daarentegen zorgde een meer dan normale stijging van de handelsstromen tussen de OESO-regio en daarbuiten in het laatstgenoemde jaar voor een overcompenserende beweging die leidde tot een groei van de wereldhandel met meer dan 9%. Dit laatste vooral onder invloed van de voortdurend hoge groeipercentages van de niet-Oeso exporten en importen, i.h.b. die van de Zuid-Oost Azië-regio. Het vorige jaar zakte de wereldhandelsgroei terug naar het nog steeds respectabele stijgingspercentage van 6, dit vanwege een sterk terugvallende groei van de niet-OESO-importen en de nog steeds voortdurende groeivertraging van de hierbovenbedoelde zogeheten intra-OESO-handel (Zie tabel 6). Voor de komende tijd wordt verwacht dat de wereldhandelsgroei weer aantrekt naar een stijgingspercentage van 7, mede onder invloed van de groei in China (10%) en de andere snel-groeiende Aziatische landen (6,5%). Maar het alsnog gematigd te noemen herstel van de OESO-vraag naar goederen en diensten kan hieraan slechts een bescheiden bijdrage leveren.

Volgens de cijfers in Tabel 7 is het Japanse lopende rekeningoverschot al vanaf 1994 dalende. In 1996 is er zelfs sprake van een forse daling met ruim 42%, terwijl voor het huidige jaar een marginale stijging wordt voorspeld. Voor 1996 en 1997 beweegt het overschot zich dan ook beneden de \$ 65 miljard. Zoals de ruilvoetwinsten in de eerste helft van de jaren negentig een belangrijke verklaring voor de toen optredende hoge lopende-rekening overschotten waren, hebben de hier gesignaleerde (relatief) lagere overschotten natuurlijk te maken met de ruilvoetverliezen vanwege de effectieve 13%-depreciatie van de yen in 1996, gevolgd door een verwachte 4%-depreciatie in het nu lopende jaar (Zie tabel 8). Het vorig jaar opgetreden Japanse groeiherstel vanwege de toenemende binnenlandse vraag en de daarmee sterk toegenomen importen is in dat jaar een tweede reden voor het afnemende overschot. In het nu lopende jaar wordt het groeiherstel weer afgezwakt, vooral omdat de Japanse overheidsbestedingen zullen dalen met het aflopen van het september-1995-stimuleringsprogramma. Aan de dalende tendens van het lopende rekeningoverschot wordt daarmee ook een halt toegeroepen, mede onder invloed van het positieve na-ijlingseffect van de genoemde effectieve depreciaties van de yen op de Japanse exporten. Op de wat langere termijn lijkt het saldo zich toch op het al genoemde lagere niveau van \$ 65 miljard te stabiliseren, ondanks een verwachte opgaande beweging voor het komende jaar vanwege een dan voorzien fors groeiherstel, te bewerkstelligen door o.m. het hiervoor bedoelde J-curve-effect.

Het lopende rekeningtekort van de Noord-Amerikaanse regio (VS en Canada) stabiliseert zich eveneens, maar dan op ongeveer \$160 miljard. De EU heeft nog steeds te maken met toenemende lopende rekeningoverschotten, terwijl, in de pas met deze Europese ontwikkeling, de OESO-regio een omslag van een tekort op de lopende rekening naar een overschot doormaakt, ondanks de tekorten van de recent toegetreden nieuwe lidstaten.

Afsluitende opmerkingen

De komende tijd zal het OESO-gebied te maken hebben met convergentie in de zin van convergerende groeivoeten van de produktie en naar elkaar toe bewegende inflatiegraden. Op enkele uitzonderingen na, blijft er echter sprake van onacceptabele werkloosheidsgraden, die slechts marginaal door dit convergentieproces worden beïnvloed. Ondanks het structurele werkloosheidsprobleem was men een jaar geleden al optimistisch gestemd over de toekomstige gang van zaken in zowel de OESO-regio als daarbuiten. Hoewel 1996 voor de EU-regio een zware tegenvaller was, bleef de economische situatie in het OESO-gebied als geheel aan de betere hand en werd de basis verstevigd voor een meer evenwichtige groeihandhaving respectievelijk groeiverbetering in de nabije toekomst.

TABEL 6 Groei van de wereldhandel
(jaarlijkse procentuele veranderingen van volumina)

Componenten	1996	1997	1998
Wereldhandel	6,1	6,7	7,3
OESO-export	4,9	6,6	7,1
OESO-import	5,1	6,2	6,9
Niet-OESO-export	8,1	6,8	7,4
Niet-OESO-import	9,8	8,2	8,4
Ruilvoet OESO-regio t.o.v. de rest van de wereld	-0,4	0,3	0,0

Bron: OECD, Economic Outlook, 60, december 1996.

TABEL 7 Lopende rekening-saldi van OESO-landen en -regio's
(in eenheden van een miljard dollars)

Landen/Regio's	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Verenigde Staten	-99,9	-151,2	-148,2	-160,2	-160,7	-161,4
Japan	131,9	130,5	110,4	63,2	64,0	70,2
Duitsland	-13,5	-19,6	-16,8	-15,6	-5,2	-1,2
Frankrijk	8,7	6,9	16,5	19,5	23,6	27,1
Italië	11,3	15,1	27,4	42,0	53,1	57,1
Verenigd Koninkrijk	-16,6	-3,7	-4,5	-0,9	-2,9	-6,6
Canada	-22,3	-16,2	-8,2	0,0	2,3	2,8
België/Luxemburg	15,9	12,5	15,1	16,1	16,3	17,3
Nederland	11,6	12,8	17,3	17,1	18,3	19,7
EU	14,7	21,2	61,7	84,6	112,9	125,9
Totaal OESO	-2,2	-43,9	9,2	-19,1	2,9	14,3

Bron: OECD, Economic Outlook, 60, december 1996.

TABEL 8 Effectieve wisselkoersen van OESO-landen
(1991=100)

Landen	1995	1996	1997	1998
Verenigde Staten	100,5	106,9	108,1	108,3
Japan	143,9	125,3	119,9	120,0
Duitsland	116,8	115,2	115,4	116,3
Frankrijk	111,8	112,4	112,5	112,8
Italië	72,0	79,1	81,0	81,3
Verenigd Koninkrijk	85,5	87,1	92,6	92,9
Canada	83,0	84,9	86,8	86,8
België/Luxemburg	111,8	110,0	109,4	109,7
Nederland	113,0	111,4	110,9	111,2

Bron: OECD, Economic Outlook, 60, december 1996.